

ATROF-MUHITNI ASRASHDA YOSHLARNING O'RNI: EKOLOGIK ONG VA BARQAROR RIVOJLANISH OMILI SIFATIDA

Andijon Davlat Chet Tillari Instituti

2-kurs talabasi Abdulaxatova Xonzodabegim

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola global va lokal ekologik muammolarni hal qilishda yoshlarning tutgan o'rnini tahlil qiladi. Unda yoshlarning ekologik ong va madaniyatni shakllantirish, innovatsion yechimlar yaratish, ko'ngillilik harakatlari hamda barqaror rivojlanish strategiyalarini amalga oshirishdagi faol ishtiroki yoritiladi. Maqolada O'zbekistondagi yoshlarning amaliy loyihalari misolida ularning milliy va xalqaro tashabbuslarga qo'shayotgan hissasi ko'rsatib beriladi.

Аннотация: Эта научная статья анализирует роль молодежи в решении глобальных и локальных экологических проблем. В ней освещается активное участие молодежи в формировании экологического сознания и культуры, создании инновационных решений, волонтерском движении и реализации стратегий устойчивого развития. На примере практических проектов молодежи Узбекистана демонстрируется их вклад в национальные и международные инициативы.

Annotation: This scientific article analyzes the role of youth in solving global and local environmental problems. It highlights the active participation of youth in shaping ecological awareness and culture, creating innovative solutions, engaging in volunteer movements, and implementing sustainable development strategies. The contribution of Uzbek youth to national and international initiatives is demonstrated through examples of their practical projects.

Kalit so'zlar: Ekologik ong, barqaror rivojlanish, yoshlar.

Ключевые слова: Экологическое сознание, устойчивое развитие, молодежь.

Key words: Ecological awareness, sustainable development, youth.

Kirish

Hozirgi global miqyosdagi ekologik inqirozlar, jumladan, iqlim o'zgarishi, biologik xilma-xillikning yo'qolishi va resurslarning keskin kamayishi insoniyat oldida turgan eng dolzarb tahdidlar bo'lib qolmoqda. Ushbu muammolarning ko'lami ularni hal qilish uchun jamiyatning barcha qatlamlarini, ayniqsa, kelajak jamiyatining poydevori bo'lgan yosh avlodni faol jalb qilishni talab etadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev bu masalaga alohida e'tibor qaratib, ta'kidlaganlaridek: "Atrof-muhitni muhofaza qilish, ekologik vaziyatni yaxshilash – bu faqatgina hukumatning vazifasi emas. Bu umumxalq, umummilliy ishdir. Ayniqsa, yosh avlodning bu jarayondagi faolligi kelajak kafolatidir." Bu fikr an'anaviy yondashuvlar o'z samaradorligini yo'qotayotgan bir paytda, yoshlarning o'ziga xos energiyasi, innovatsion fikrlashi va kelajakka bo'lgan mas'uliyat hissi atrof-muhitni asrash jarayonida muhim va hal qiluvchi kuchga aylanayotganini tasdiqlaydi.

An'anaviy yondashuvlar o'z samaradorligini yo'qotayotgan bir paytda, yoshlarning o'ziga xos energiyasi, innovatsion fikrlashi va kelajakka bo'lgan mas'uliyat hissi atrof-muhitni asrash jarayonida muhim va hal qiluvchi kuchga aylanmoqda. Maqolaning dolzarbligi shundaki, u yoshlarni shunchaki faol ishtirokchi emas, balki ekologik ongni shakllantiruvchi, yangi turmush tarzini targ'ib qiluvchi, innovatsion yechimlarni amalga oshiruvchi va ekologik mas'uliyatni talab qiluvchi muhim ijtimoiy-siyosiy kuch sifatida tahlil qiladi. Ular ekologik ongga asoslangan yangi turmush tarzini targ'ib qilish, barqaror startaplar orqali yechimlar yaratish va siyosiy harakatlar orqali hukumatlardan ekologik adolatni talab qilish orqali butun jamiyatga ta'sir ko'rsatmoqda.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi global va lokal ekologik muammolarni hal qilishda yoshlarning tutgan o'rnini atroflicha tahlil qilish, ularning ekologik ong va madaniyatni shakllantirishdagi, innovatsion yechimlar yaratishdagi, ko'ngillilik harakatlaridagi hamda Barqaror Rivojlanish Strategiyalarini amalga oshirishdagi faol ishtirokini yoritishdan iborat. Maqolada, xususan, O'zbekiston yoshlarining "Yashil makon" kabi umummilliy loyihalar va LCOY kabi xalqaro tashabbuslarga qo'shayotgan amaliy hissasini ko'rsatishga alohida e'tibor qaratiladi. Tadqiqot yoshlarni ta'lim, resurslar va qaror qabul qilish jarayonlariga to'liq jalb etish orqaligina ekologik inqirozdan chiqish va insoniyatning tabiat bilan uyg'un, barqaror rivojlanishini ta'minlash mumkin degan xulosaga asoslanadi.

Yoshlar, o'zlarining yangi g'oyalari, energiyasi va kelajakka bo'lgan mas'uliyat hissi bilan atrof-muhitni asrash jarayonida muhim va hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular nafaqat ekologik ongga asoslangan yangi turmush tarzini targ'ib qiluvchi, balki innovatsion yechimlarni amalga oshiruvchi va ekologik mas'uliyatni talab qiluvchi muhim ijtimoiy-siyosiy kuchdir. Yoshlarning atrof-muhitni muhofaza qilishdagi eng fundamental hissasi ularning ekologik ongni, ya'ni, ekotizimlarning qonuniyatlari va inson faoliyatining ularga ta'sirini tushunish va ekologik madaniyatni, ya'ni, tabiatga nisbatan mas'uliyatli va ehtiyotkor munosabatni kundalik hayot me'yoriga aylantirish, shakllantirishdir. Yoshlar orasida atrof-muhit muammolariga bo'lgan qiziqishning ortishi ta'lim tizimidan ekologik bilimlarni chuqurroq o'qitishni talab qiladi. Ular maktab va universitetlarda barqarorlik ta'limi tamoyillarini joriy etishga intiluvchi asosiy kuchdir. Bu faqatgina biologiya va geografiya darslari bilan cheklanib qolmay, balki iqtisod, siyosat va axloq kabi fanlarga ham ekologik jihatlarni integratsiya qilishni anglatadi. Yoshlar o'zlashtirgan ilmiy bilimlarga asoslanib, ekologik muammolarning chuqur ildizlarini, masalan, o'ta iste'molchilik va resurslarni noto'g'ri boshqarish kabi sabablarini tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ular ekologik muammolarni tanqidiy tushunish orqali ularga uzoq muddatli yechimlar taklif qila oladilar.

Zamonaviy yoshlar (Z va Alfa avlodlari) ijtimoiy tarmoqlardan (Instagram, TikTok, YouTube) foydalanishda ustunlikka ega. Ular murakkab ekologik ma'lumotlarni o'z tengdoshlari va keng jamoatchilikka yetkazish uchun vizual va qisqa formatdagi kontent (infografika, qisqa videolar, ijtimoiy roliklar) yaratadilar. Bu esa an'anaviy ommaviy axborot vositalari yetib bormaydigan auditoriyani qamrab oladi. Yoshlar ekologik bloggerlar va ta'sir ko'rsatuvchilar (influencerlar) orqali atrof-muhitni asrash bo'yicha ijobiy amaliyotlarni, masalan: chiqindilarni saralash, plastmassadan voz kechish, qayta foydalanishni targ'ib qiladilar. Ular o'z shaxsiy namunasi orqali bu xatti-harakatlarni "moda"ga kiritib, ijtimoiy me'yorga aylantiradi. Ekologik ongning eng muhim ko'rinishi bu iste'molchilik madaniyatini o'zgartirishdir. Yoshlar "Zero Waste" (Chiqindisiz) tamoyillarini qabul qilish orqali minimal chiqindi hosil qilishga, tovarlarning ikkilamchi hayotini ta'minlashga va mahalliy, ekologik toza mahsulotlarni tanlashga intiladi. Bu esa atrof-muhitga bo'lgan hurmatni kundalik tanlovlar darajasiga olib chiqadi. Yoshlar o'rgangan ekologik bilimlarni oila a'zolari, ayniqsa, kattalarga yetkazishda faol rol o'ynaydi. Ular kattalarga energiya tejash, suvni tejash va chiqindilarni saralashning ahamiyatini ko'rsatib, intergeneratsion o'rganish, avlodlararo bilim almashish jarayonini ishga tushiradi. Ular ekologik madaniyatni shaxsiy dunyoqarashdan jamoaviy me'yorga o'tkazishda muhim "ko'prik" vazifasini bajaradilar.

Ekologik faollik yoshlarning atrof-muhitni asrashdagi bevosita va eng ko'zga ko'ringan faoliyatidir. Yoshlar "Yashil makon" kabi loyihalar doirasida daraxt ekish, chiqindilarni saralash, qishloq va shahar hududlarini tozalash kabi amaliy harakatlarda faol qatnashadi. Bu jarayon ular uchun nafaqat amaliy tajriba, balki jamoaviy mas'uliyat tuyg'usini ham kuchaytiradi. Yosh tadbirkorlar va startapchilar ekologik muammolarga yangi, barqaror yechimlar taklif qiladilar, masalan, chiqindilarni qayta ishlash yoki energiya samaradorligini oshirish tizimlari. O'zbekiston yoshlari milliy miqyosdagi ekologik muammolarni hal etishda faol ishtirok etmoqda, bu esa ularning atrof-muhitni asrashdagi muhim rolini yaqqol ko'rsatadi. Quyida respublikamiz

yoshlari tomonidan amalga oshirilgan ekologik harakatlar bilan tanishishingiz mumkin:

1. "Yashil makon" umummilliy loyihasi: Ushbu loyiha doirasida maktab o'quvchilari va oliy ta'lim talabalari tomonidan millionlab ko'chatlar ekilib, mamlakatning yashil maydonlari kengaytirilmoqda.
2. Iqlim ta'limi va yetakchilik: BMT Taraqqiyot Dasturi va boshqa tashkilotlar hamkorligida "O'zbekistonda iqlim ta'limi orqali yoshlarning yetakchilik qobiliyatini kuchaytirish va rivojlantirish" kabi loyihalar amalga oshirilmoqda.
3. Mahalliy Yoshlar Konferensiyalari (LCOY): O'tkazilgan LCOY ("Local Conference of Youth") kabi tadbirlar yosh ekologik faollarni birlashtirib, ularga Milliy Yoshlar Bayonotini ishlab chiqish va mamlakatning iqlim siyosatiga ta'sir ko'rsatish imkonini berdi.
4. Ekologik Volontyorlik Harakatlari: "Yosh ekologlar", "EcoNur" kabi yoshlar harakatlari tomonidan ekologik aksiyalar, ploging musobaqalari va ijtimoiy so'rovnomalar o'tkazilmoqda. Ular, ayniqsa, Orolbo'yi mintaqasi kabi ekologik noqulay hududlarda innovatsion va ijtimoiy loyihalarni amalga oshirishda faol ishtirok etmoqda.
5. Ekologik Startaplar: Yoshlar ishlari agentligi tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan dasturlar doirasida yoshlar atrof-muhitni muhofaza qilish, chiqindilarni saralash va qayta ishlashga qaratilgan innovatsion biznes g'oyalari va startap loyihalarini yaratmoqdalar.

Atrof-muhitni asrash bo'yicha global va milliy harakatlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, yoshlarning bu jarayondagi o'рни shunchaki ixtiyoriy ishtirok emas, balki barqaror kelajakni ta'minlashning asosiy strategik sharti hisoblanadi. Yoshlar uchta asosiy yo'nalishda hal qiluvchi rol o'ynamoqda: madaniyatni o'zgartirish, innovatsiyalarni ilgari surish va siyosatga ta'sir ko'rsatish. Ular ekologik ongga asoslangan yangi turmush tarzini targ'ib qilish, startaplar orqali barqaror yechimlar

yaratish va siyosiy harakatlar orqali hukumatlardan ekologik adolatni talab qilish orqali butun jamiyatga ta'sir ko'rsatmoqda. O'zbekiston misolida ko'rinib turibdiki, davlat va xalqaro tashkilotlar tomonidan yaratilgan qo'llab-quvvatlash tizimi yoshlarning energiyasi, ijodkorligi va yangi g'oyalarini milliy va global ekologik muammolarni hal etishga samarali yo'naltirish imkonini beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, yoshlarni ekologik ta'lim, resurslar va eng muhimi, qaror qabul qilish jarayonlariga faol, chinakam va to'liq jalb etish orqaligina ekologik inqirozdan chiqish va insoniyatning tabiat bilan uyg'un, barqaror rivojlanishini ta'minlash mumkin. Yoshlarning ekologik yetakchiligini har tomonlama qo'llab-quvvatlash – bu kelajak avlod oldidagi axloqiy va strategik jihatdan eng muhim majburiyatimizdir.